

Sygn. akt I ACa 1352/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek
Sędziowie:	SSA Regina Kurek SSA Józef Wąsik (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 9 lutego 2017 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa S. M.

przeciwko Z. M. i M. M. (1)

o zachówek

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 31 marca 2016 r. sygn. akt I C 2996/11

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądza na rzecz powoda S. M. od pozwanego Z. M. kwotę 14 841,25 zł (czternaście tysięcy osiemset czterdzieści jeden złotych i dwadzieścia pięć groszy) oraz od pozwanej M. M. (1) kwotę 44 523,75 zł (czterdzieści cztery tysiące pięćset dwadzieścia trzy złote i siedemdziesiąt pięć groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od obydwu kwot od dnia 21 listopada 2011r. do dnia zapłaty;

2. oddala apelację pozwanych w pozostałym zakresie oraz apelację powoda w całości;

3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Regina Kurek SSA Wojciech Kościółek SSA Józef Wąsik

Sygn. akt I A Ca 1352/16

UZASADNIENIE

Powód S. M. w pozwie z dnia 21 listopada 2011 r. skierowanym przeciwko **M. M. (1) i Z. M.** wniósł o zasądzenie od pozwanych solidarnie na swoją rzecz kwoty 75.938 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. W uzasadnieniu wskazał, iż spadkodawca- jego ojciec – E. M. zmarł w dniu 15 czerwca 2011 r. Spadek po nim nabyli pozwani po 1/2 części na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 14 września 2011 r. Podał, iż w kręgu spadkobierców ustawowych pozostają także synowie zmarłego z pierwszego małżeństwa z D. M. (1) – powód S. M., G. M. i K. M.. W toku sprawy powód rozszerzył powództwo do kwoty 217.722 zł.

Pozwana na rozprawie w dniu 18 kwietnia 2012 r. oraz w toku procesu uznała powództwo do kwoty 20 000 zł, przy czym wniosła o obniżenie zachowku powołując się na przepis art. 5 kc oraz o pomniejszenie spadku o długi spadkowe, w tym koszty pochówku spadkodawcy. Podnosiła, że ma trudną sytuację finansową, niskie dochody, mieszka w ciężkich warunkach. Zarzucała, że powód za życia spadkodawcy nie konstatował się z nim, a pozwany Z. M. poczynił nakłady na nieruchomości w kwocie ok. 20 000 zł, które powinny zostać uwzględnione w niniejszej sprawie.

Wyrokiem z dnia 31 marca 2016r Sąd Okręgowy w Kielcach:

- 1/ zasądził od Z. M. i M. M. (1) solidarnie na rzecz S. M. kwotę 59.365 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2011 roku do dnia zapłaty;
- 2/ w pozostałej części oddala powództwo;
- 3/ nakazał ściągnąć od S. M. na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Kielcach kwotę 6.033, 60 zł, a od Z. M. i M. M. (1) solidarnie kwotę 530, 60 zł tytułem nieuiszczonych wydatków;
- 4/ zasądził od Z. M. i M. M. (1) solidarnie na rzecz S. M. kwotę 594 zł tytułem zwrotu opłaty od uwzględnionej części powództwa;
- 5/ zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód jest synem E. M. z pierwszego małżeństwa z D. M. (2) z d. S., jest jednym z trojga dzieci pochodzących z tego związku. Orzeczeniem z 1982 r. małżeństwo zostało rozwiązane.

E. M. przysługiwało spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K.. Po orzeczeniu rozvodu przekazał mieszkanie przy ul. (...) swojej byłej żonie D. M. (1), która została przyjęta w poczet członków Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.. Prawo lokatorskie przysługujące D. M. (1) zostało przekształcone następnie w spółdzielcze prawo własnościowe. E. M. uchylał się od realizacji ustalonego sędownie obowiązku alimentacyjnego na synów z pierwszego małżeństwa S. M., G. M. i K. M..

Dowód: oświadczenie E. M. z dn. 4.02.2004 r. k. 74, pisma (...)w K. k. 75, k. 76, umowa o przekształcenie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) .k 77, pisma D. M. (1) do Prokuratury Rejonowej wK.i w J. k. 78,80, kopia protokołu sądowego w sprawie sygn. III RC 2074/85 k. 81, ustne zawiadomienie o przestępstwie k. 82-83,86, protokół przesłuchania świadka k. 87, akt oskarżenia w sprawie 1 Ds. (...). 92, wyrok Sady Rejonowej w K. z dnia 19.02.1982 r. sygn. II K 34/87 k. 94

Następnie w dniu 10 sierpnia 1983 r. E. M. zawarł związek małżeński z M. M. (2) z d. S.. Nie zawierali umów majątkowych małżeńskich. Z ich związku pochodzi pozwany Z. M.. Małżonkowie mieli wspólne konto bankowe.

Pozwany Z. M. w latach 2002-2005 prowadził na nieruchomości szereg prac remontowo – budowlanych w tym: wykonał remont dużego pokoju w 2003 r., ocieplenie budynku mieszkalnego z zastosowaniem wentylacji i pokryciem tynkiem zewnętrznym w 2004 r., podłogę z paneli w kuchni i przedpokoju oraz szpachlowanie i malowanie w 2005

r., dokonał zakupu siatki stalowej ocynkowanej i wykonał ogrodzenie o dł. ok. 30 m i wys. 1,5 m. Wartość tych prac wynosi 11.570zł.

Dowód: zestawienie k. 40-41, opinia biegłego W. D. k. 521-536, 346-362

E. M. zmarł w dniu 15 czerwca 2011 r. Pozostawił testament datowany na dzień 14 września 2010 r., zgodnie z zapisami którego spadek po nim nabyli M. M. (1) i Z. M. w 1/2 części każde z nich. Testament został otwarty i ogłoszony w Sądzie Rejonowym w J. w dniu 22 lipca 2011r.

Pozwana w dniu 20 czerwca 2011 r. zamknęła konto bankowe, na które wpisywały dochody zmarłego. Dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w J. z dnia 22.07.2011 r. w sprawie sygn. I Ns 378/11 k. 6, zeznania pozwanej – inf. K. 35, wydruki z rachunku bankowego k. 43-47, umowa rachunku bankowego k. 48-49

W skład spadku wchodzi dwie nieruchomości, stanowiące majątek wspólny spadkodawcy i jego małżonki M. M. (1) – zabudowana nieruchomość położona w J., obejmująca działki o nr ewid.(...)i(...), o łącznej pow. 0,5750 ha, dla której Sąd Rejonowy w J. prowadzi księgę wieczystą nr (...) i nieruchomość położona w miejscowości Ł., gmina J., obejmująca działki o nr ewid. (...) i (...), o łącznej pow. 1,67 ha, dla której Sąd Rejonowy wJ.prowadzi księgę wieczystą nr (...). Obydwie zostały nabyte z majątku dorobkowego małżonków E. i M. M. (1), w tym ze środków pochodzących z dochodów z prowadzonej wspólnie działalności gospodarczej w zakresie budownictwa. Od dnia nabycia nieruchomości oboje małżonkowie zostali wpisani w dziale II księgi wieczystej nieruchomości jako współwłaściciele na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej.

Pierwsza z dwóch nieruchomości, położona w mieście J., ul. (...), jest zabudowana parterowym, niepodpiwniczonym budynkiem mieszkalnym opow. użytkowej 57,10 m² i pow. zabudowy 71,33 m² oraz innymi budynkami – budynkiem gospodarczym w budowie w stanie zastanym od ok. 1990 r. (obiekt dwukondygnacyjny o pow. zabudowy 128,34 m²), szopa drewniana (około 60-letnią) – stodoła o pow. zabudowy 43,70m², kryta eternitem. Ponadto na nieruchomości posadowione jest ogrodzenie frontowe o średniej wys. 1,5 m i dł. ok. 60 m), fragmenty starych ogrodzeń wewnętrznych oraz zewnętrznych, fragmenty starych chodników i podjazdów, nieużytkowana studnia z kręgów betonowych oraz fragment szklarni. Na nieruchomości są krótkie przyłącza instalacyjne – wodociągowe, kanalizacyjne, elektryczne. Wszystkie budynki i budowle pozostają w złym stanie technicznym, nie posiadają istotnej wartości, a w przypadku ewentualnej rozbiórki, wartość materiałów porozbiórkowych zrównoważy ich koszt. Na terenie działki znajdują się drzewa, krzewy, inna roślinność o charakterze ozdobnym oraz kilkanaście drzew owocowych i mały przydomowy ogródek.

Budynek mieszkalny ma ok. 60 lat, składa się z dwóch pokoi, kuchni, łazienki, przedpokoju i ganku. Fundamenty budynku są kamienne, ściany drewniane, dach dwuspadowy kryty blachą stalową ocynkowaną. W pokoju i kuchni podłogi wykonane z paneli, w kolejnym pokoju podłoga jest z desek drewnianych, zad w łazience i ganku położona jest posadzka z płytek terakotowych. W łazience i kuchni na części ścian znajdują się okładziny z płytek glazurowanych. W budynku jest instalacja wodno- kanalizacyjna, elektryczna i piec kaflowy. Stopień zużycia budynku (funkcjonalnego, środowiskowego, technicznego) wynosi 55 %.

Zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji gruntów i budynków nieruchomość ta to użytki rolne zabudowane o pow. 0,262 oraz grunty rolne o pow. 0,3 ha, łącznie 0,562 ha. Natomiast nieruchomość położna w Ł. w obszarze wiejskim to w całości grunty orne, o łącznej pow. 1,67 ha, od ok. 10 lat niezagospodarowane, w większości porośnięte trawą i pojedynczymi samosiewami drzew i krzewów, nie przedstawiających istotnej wartości.

Wartość tych nieruchomości wg stanu z daty otwarcia spadku i cen aktualnych zamyka się w kwotach 205.499 zł co do nieruchomości położonej w mieście J. i 450.500 zł co do nieruchomości położonych w miejscowości Ł..

Dowód: odpis księgi wieczystej nr (...) k. 7-12, zeznania pozwanej – inf. K. 35, akt notarialny z dnia 8 listopada 1985 r., Rep. (...) nr (...), akt notarialny z dnia 24.11.1988 r. Rep. (...) (...)k. 71, kopie mapy ewidencji gruntów k. 95-97, dokumentacja fotograficzna, wyciąg z operatu szacunkowego i wypis z rejestru gruntów - opinia biegłego K. B. k. 172

Dla terenu obejmującego powyższe nieruchomości z dniem 1 stycznia 2004 r. utracił moc miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 12.06.2012 r., poz. 647).

Na terenie gminy J. obowiązywało „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy J.” przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w J. nr (...)z dnia 25 maja 1999 r. Według ustaleń Studium nieruchomości położone są na terenach posiadających następującą charakterystykę, co do działki ewid. Nr (...) – obszar zagrodowy zabudowany /rola, co do działek nr ewid. (...)– obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej preferowane do rozwoju ekstensywnego rolnictwa. Studium obowiązywało do dnia 30 czerwca 2011 r.

Decyzją z dnia 10 stycznia 2011 r. nr (...)wydaną na wniosek (...) M. Z. w T. Burmistrz Miasta J. ustalił warunki zabudowy dla przedsięwzięcia inwestycyjnego w postaci budowy centrum handlowo-magazynowo-usługowego o pow. sprzedaży 1990 m⁽²⁾ wraz z niezbędnymi obiektami infrastruktury technicznej (inwestycja wielkopowierzchniowa branży handlowo- usługowej) przewidzianych na działkach gruntu o nr ewid. 929 położonej na gruntach miasta J. oraz na działkach nr ewid. (...)położonych na gruntach wsi Ł. gmina J.. Wnioskodawca nie występował o dalsze postępowanie dążące do realizacji inwestycji. Nieruchomość do dnia dzisiejszego leży odłogiem nie jest wykorzystywana gospodarczo. Aktualni właściciele działek nr (...) nie mogą jej wykorzystać wyłącznie na nieruchomościach stanowiących ich własność.

Na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy J. przyjętego uchwałą nr (...)Rady Miejskiej w J. z dnia 30 czerwca 2011 r. działka położona w miejscowości Ł. oznaczona nr ewid. (...) na długości ok. 250 m od strony południowej położone są w obszarze oznaczonym symbolem U – tereny o dominującej funkcji usługowej, a w pozostałej części w obszarze oznaczonym M/U – tereny o równorzędnej funkcji mieszkalnej i usługowej, zaś działka (...) znajduje się na długości ok. 160 m od strony północnej w obszarze oznaczonym symbolem M/U - tereny o równorzędnej funkcji mieszkalnej i usługowej, a w pozostałej części w obszarze oznaczonym symbolem U- tereny o dominującej funkcji usługowej.

Decyzją nr(...)Wojewody (...) z dnia 2 maja 2012 r. znak (...)o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej dla przedsięwzięcia polegającego na budowie drogi ekspresowej (...) wraz z przebudową istniejącej sieci uzbrojenia na terenie gmin J. i W. oraz decyzją Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 24 września 2012 r. znak (...)nastąpiło wywłaszczenie na rzecz Skarbu Państwa działek ewid.(...) o pow. 0,0041 ha i (...) o pow. 0,2294 ha powstałych w wyniku podziału działek nr ewid. (...), wchodzących w skład nieruchomości położonej w Ł., gm. J.. Decyzją Wojewody (...) z dnia 29 sierpnia 2013 r. przyznano pozwanym odszkodowanie za przejęcie z mocy prawa przez Skarb Państwa w.w nieruchomości, w łącznej kwocie 125.840 zł.

Dowód: zaświadczenie Burmistrza Miasta J. z dnia 16.12.2011 r. znak (...) - opinia biegłego K. B. k. 172, decyzja nr (...) Burmistrz Miasta J. k. 245-249 z załącznikami, decyzja Wojewody (...) z dnia 29 sierpnia 2013 r. znak (...)k. 267268, pismo Burmistrza Miasta J. z dnia 23.02.2015r. znak (...)k. 517, opinia biegłego W. D. k. 519-520, zaświadczenie Burmistrza Miasta J. z dnia 23.02.2015 r. znak (...)k. 537

Pozwana M. M. (1) poniosła koszty pochówku męża wydatkując kwoty: 3.200 zł (koszt trumny i obsługi zakładu pogrzebowego), 3400 zł i 11200 zł (nagrobek). Przyznano jej zasiłek pogrzebowy w kwocie 4000 zł celem pokrycia kosztów organizacji pogrzebu. Jest rencistką, pobiera świadczenie w wysokości 1116,85 zł. Dowód: rachunek nr (...) k. 32, faktura VAT (...)k. 108, faktura (...) k. 475, decyzja ZUS k. 486

Pozwani zostali przez powoda wezwani pismem z dnia 11 października 2011r. do dobrowolnej zapłaty kwoty 35.000 zł tytułem zachowku (solidarnie), czego jednak nie uczynili wnosząc o odroczenie terminu płatności z uwagi na trudną sytuację materialną. Dowód: pismo powoda k. 13, pisma pozwanych k. 445-44,

W dniu 6 czerwca 2012 r. do Sądu Rejonowego w J. wpłynęła skarga S. M. o wznowienie postępowania w sprawie sygn. I Ns 378/11, która została potraktowana jako wniosek o zmianę postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po E. M.. Wniosek powoda został prawomocnie oddalony.

Przed Sądem Rejonowym w J. pozwani dokonali zgodnego podziału majątku po E. M. w ten sposób, że działka nr (...) o pow. 0,5620 położna w J., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), działki (...) o pow. 0,1630 ha i (...) o pow. 0,5370 ha położone w Ł. gmina J., dla których prowadzona jest księga wieczysta (...), udział w wysokości $\frac{1}{4}$ części w nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o pow. 0,5236 ha położonej w Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), udział w wysokości $\frac{1}{2}$ części nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o pow. 0,2129 ha położonej w Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) oraz $\frac{1}{2}$ części środków zgromadzonych w (...) SA w J. przypadają M. M. (1), zaś udział w wysokości $\frac{3}{4}$ części nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o pow. 0,5236 ha, położonej w Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) i udział w wysokości $\frac{1}{2}$ części nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o pow. 0,2129 ha położonej w Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) oraz $\frac{1}{2}$ części środków zgromadzonych w (...) SA w J., zamkniętego w dniu 20 czerwca 2011 r. przypadają na rzecz Z. M.. Okoliczności bezsporne znajdujące potwierdzenie w kopii protokołu rozpartego z dnia 16.12.2014 r. sygn. I Ns 730/14 Sądu Rejonowego w J. k. 485, wniosek o zatwierdzenie podziału działek k. 488, decyzja Burmistrza Miasta J. z dnia 7.04.2014 r. znak (...)k. 489.

Ustalając powyższy stan faktyczny Sąd oparł się na wymienionych wyżej dokumentach prywatnych i urzędowych, które nie były kwestionowane. Ustalenia co do wartości nieruchomości wchodzących w skład spadku po E. M. oparte zostały na opiniach pisemnych biegłych sądowych głównie ostatecznej opinii biegłego W. D. i jedynie w niewielkiej części opinii biegłego K. B.. Opinie powyższe zostały sporządzone w sposób rzetelny i fachowy, nie są sprzeczne z przepisami ustawy o gospodarce nieruchomości, która określa sposób i metody szacowania nieruchomości. Odmienne ustalenie wartości rynkowej rzeczonych nieruchomości położonych w Ł. wynikało z uwzględnienia przez każdego z biegłych innego przeznaczenia gruntu i w tym zakresie przyjęcia do wyliczenia adekwatnie różnych nieruchomości podobnych do nieruchomości wycenianej. Sąd mając na uwadze całokształt okoliczności sprawy podzielił wywód i wnioski końcowe ostatecznej opinii biegłego W. D., w której podstawę dokonanych wyliczeń stanowiły informacje zawarte w zaświadczeniu wydanym przez Burmistrza Miasta J. z dnia 23 lutego 2015r. znak (...)k. 537). Biegły ustalając stan nieruchomości oparł się na dowodach zalegających w aktach sprawy niniejszej, a także przeprowadzonych osobiście oględzinach nieruchomości. Opinia została wydana zgodnie z tezą dowodową, w oparciu o obowiązujące przepisy, jej wywód jest logiczny, spójny. Do zarzutów zgłaszanych przez strony biegły odniósł się w sposób rzeczowy (k. 544). Sąd Okręgowy przyjął, iż ostateczna opinia biegłego W. D. (k. 521-536) uwzględnia wszelkie okoliczności mające wpływ na określenie wartości działki, w tym w zakresie funkcji nieruchomości będącej przedmiotem wyceny.

Sąd podkreślił, iż opinie obydwu biegłych w zakresie oszacowania wartości nieruchomości położonej w mieście J. oraz określenia wartości poczynionych nakładów na nieruchomość przez Z. M. są ze sobą zasadniczo zgodne. Sąd podzielił opinie w tym zakresie jako rzeczowe i fachowe.

W ocenie Sądu błędne było pierwotne założenie biegłego W. D., który ustalił wartość nieruchomości położonych w miejscowości Ł. z uwzględnieniem ich przeznaczenia przewidzianego w decyzji o warunkach zabudowy nr (...)z dn. 10 stycznia 2011r., które dotyczyły realizacji inwestycji wielkopowierzchniowej w branży handlowo- usługowej. Decyzja ta ustalała bowiem jedynie hipotetyczną możliwość wykorzystania jako całości kilku sąsiadujących ze sobą nieruchomości, w tym rzeczonych nieruchomości wchodzących w skład spadku po E. M.. Nie jest możliwe aby inwestycja powstała wyłącznie na nieruchomościach pozwanych. Realizacja przewidzianego w niej przedsięwzięcia wymagała podjęcia dalszych kroków formalno- prawnych i faktycznych. Jednak pomimo upływu kilku lat od uprawomocnienia się decyzji nieruchomość nie została zbyta i nie jest wykorzystywana zgodnie z w/w warunkami

zabudowy. Wnioskodawca (...) M. Z. w T. nie podejmował w tym zakresie żadnych dalszych kroków. Decyzja o ustaleniu warunków zabudowy wygasa w sytuacji uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego czy wydania pozwolenia na budowę (art. 65 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U.2015.199). Z powołanych względów pierwotna opinia biegłego W. D. (k. 346-362) w zakresie wyceny nieruchomości położonych w Ł. nie mogła stanowić punktu wyjścia dla ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu I Instancji powództwo co do zasady zasługuje na uwzględnienie. Spadkodawca E. M. pozostawił testament wskazując w nim jako swoich spadkobierców pozwanych jako dziedziczących w częściach równych. Nie podlegało sporowi, że powód jest spadkobiercą ustawowym zmarłego – jego synem oraz nie otrzymał należnego mu zachowku ani w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny ani w postaci powołania do spadku ani w postaci zapisu.

Podstawę obliczenia zachowku określonego spadkobiercy stanowi udział spadkowy ustalony zgodnie z art. 992 kc. W myśl natomiast art. 931 § 1 kc w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Zgodnie z art. 991 § 1 i 2 kc zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Spadkodawca pozostawił czterech synów, w tym trzech z pierwszego małżeństwa oraz żonę. Zatem w przypadku dziedziczenia ustawowego udział powoda wynosiłby 3/16 części, a w konsekwencji należy mu się zachówek zamykający się w ułamku 3/32.

Spód między stronami dotyczył zarówno składników majątkowych wchodzących do masy spadkowej po spadkodawcy – w zakresie kwestionowanych przez powoda praw pozwanej do nieruchomości nabytych z majątku dorobkowego małżonków, jak i ich wartości, a także wielkości długów spadkowych – poniesionych przez pozwaną kosztów pochówku zmarłego, wydatków na spłatę zobowiązań finansowych spadkodawcy względem B. M., oraz nakładów poczynionych przez pozwanego na przedmiotową nieruchomość zabudowaną położoną w J. nr ewid.(...).

W świetle okoliczności niniejszej sprawy nie budziło wątpliwości Sądu, że wchodzące w skład masy spadkowej po E. M. nieruchomości stanowiły przedmiot współwłasności majątkowej małżeńskiej E. i M. małżonków M.. Jakkolwiek bowiem przy zawieraniu umowy warunkowej sprzedaży nieruchomości położonych w J. nr (...) i (...) oraz w Ł. nr (...) i (...) z dnia 8 listopada 1985 r. oraz przy zawieraniu umowy z dnia 24 listopada 1988 r. przeniesienia własności nieruchomości w wykonaniu umowy zobowiązującej, do aktu notarialnego stanął jedynie E. M., to jednak w treści umowy zostało zapisane, iż zakupu nieruchomości dokonuje on z majątku dorobkowego z żoną M. M. (1). Powyższe znajduje potwierdzenie w zeznaniach świadka B. M.. Stosowne zapisy co do osoby właściciela nieruchomości zostały zamieszczone w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości.

Jak stanowi przepis art. 922 § 3 kc do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach księgi niniejszej.

W ocenie Sądu zasadne jest pomniejszenie wartości masy spadkowej o dług spadkowy w postaci kosztów pochówku zmarłego poniesionych przez pozwaną oraz wartości nakładów na nieruchomość położoną w J. przy

ul. (...), dokonanych przez pozwanego. Ustalając wysokość wydatków związanych ze zorganizowaniem pochówku spadkodawcy Sąd oparł się na złożonych do akt niniejszej sprawy fakturach i rachunkach opiewających na kwoty. Pozwana M. M. (1) poniosła koszty pochówku męża wydatkując kwoty: 3.200 zł (koszt trumny i obsługi zakładu pogrzebowego), 3400 zł i 11.200 zł (nagrobek) - vide rachunek nr (...) k. 32, faktura VAT FS (...) k. 108, faktura (...)k. 475. Jak pozwana przyznała otrzymała tytułem zwrotu kosztów pogrzebu zasiłek pogrzebowy w kwocie 4.000 zł, co w części pokryło dokonane wydatki. Zatem w ocenie Sadu uzasadnione jest uwzględnienie pozostałych kosztów pochówku – wykonania nagrobka za kwotę 11.200 zł (k. 475).

Pozwany Z. M. podnosił, iż w latach 2002-2005 poczynił na nieruchomość wchodzącą do masy spadkowej nakłady tj. wykonał remont dużego pokoju w 2003 r., ocieplenie budynku mieszkalnego z zastosowaniem wentylacji i pokryciem tynkiem zewnętrznym w 2004 r., podłogę z paneli w kuchni i przedpokoju oraz szpachlowanie i malowanie w 2005r., dokonał zakupu siatki stalowej ocynkowanej i wykonał ogrodzenie o dł. ok. 30 m i wys. 1,5 m. Powyższe twierdzenia znalazły potwierdzenie w dowodach zaofiarowanych przez stronę pozwaną, w tym w zeznaniach świadka B. M.. W okolicznościach niniejszej sprawy pozwany jako syn spadkodawcy zamieszkiwał z nim w jednym domu od urodzenia. Charakter użytkowania przez niego nieruchomości stanowiącej własność jego rodziców można w ocenie Sądu sprowadzić do stosunku prawnego użyczenia. W myśl bowiem art. 713 kc biorący do używania ponosi zwykłe koszty utrzymania rzeczy użyczonej. Jeżeli poczynił inne wydatki lub nakłady na rzecz, stosuje się odpowiednio przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Biorący do używania jest zobligowany do ponoszenia zwykłych kosztów utrzymania rzeczy. Kategoria ta obejmuje wydatki i nakłady niezbędne do utrzymania rzeczy w stanie niepogorszonym, utrwalające jej właściwości i zapewniające możliwość korzystania z niej zgodnie z przeznaczeniem. Chodzi zwłaszcza o koszty bieżących napraw, konserwacji i remontów rzeczy, koszty eksploatacji lokalu, a także drobne nakłady pozwalające zachować substancję rzeczy (tak Przemysław Drapała w: Glosa do uchwały SN z dnia 20 stycznia 2010 r., III CZP 125/09). Poczynione przez pozwanego nakłady mają zatem charakter wydatków i nakładów użytecznych, wykonanych na celu ulepszenie rzeczy m.in. w celu podniesienia funkcjonalności, wartości. Nie budziło wątpliwości Sądu, że były one zaakceptowane przez właścicieli nieruchomości oraz, że zwiększały one wartość nieruchomości w chwili jej wydania właścicielowi, tj. w niniejszej sprawie w dacie śmierci spadkodawcy (będącą datą otwarcia spadku). Tym samym należało przyjąć, iż pozwany ma prawo żądać zwrotu dokonanych wydatków i nakładów. Wartość tych nakładów została oszacowana przez biegłego W. D. na sumę 11.570 zł.

Zasadniczym przedmiotem sporu między stronami była wartość masy spadkowej, a w zasadzie jej części - nieruchomości położonych w miejscowości Ł., gmina J., obejmujące działki o nr ewid. 11 i 12 (uprzednio nr ewid. (...) i (...)), o łącznej pow. 1,67 ha. (...) te zostały podzielone i w oparciu o decyzję Wojewody (...) z dnia 2 maja 2012 r. nr (...)doszło do wywłaszczenia na rzecz Skarbu Państwa powstałych wskutek podziału działek ewid. (...) o pow. 0,0041 ha i (...) o pow. 0,2294 ha. Decyzją Wojewody (...) z dnia 29 sierpnia 2013 r. przyznano pozwanym odszkodowanie w łącznej kwocie 125.840 zł. (okoliczności bezsporne).

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy J.” przyjętym uchwałą Rady Miejskiej w J. nr (...)z dnia 25 maja 1999 r., obowiązującym do dnia 30 czerwca 2011r. nieruchomość obejmowała obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej preferowane do rozwoju ekstensywnego rolnictwa. Bezsprzecznym jednak jest, że na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy J. przyjętego uchwałą nr (...)rady Miejskiej w J. z dnia 30 czerwca 2011 roku działki będące przedmiotem sporu, położone w miejscowości Ł. znajdują się na terenie określonym jako tereny o dominującej funkcji usługowej, tereny o równorzędnej funkcji mieszkalnej i usługowej. Sąd uznał, że w tym postępowaniu uzasadnionym było przyjęcie, aby nieruchomość w Ł. była szacowana według Studium uwarunkowań z dnia 30 czerwca 2011 roku. Istotnie spadek otworzył się w dniu 15 czerwca 2011 roku. Zgodnie bowiem z treścią art.924 kc spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy. Jednakże biorąc pod uwagę fakt, że zmiana przeznaczenia tych działek nastąpiła w bardzo bliskiej odległości czasowej od daty otwarcia spadku i była istotna, należało ustalić ich wartość według ich przeznaczenia określonego w Studium z dnia 30 czerwca 2011 roku.

Zgodnie z treścią art. 154 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami „1. wyboru właściwego podejścia oraz metody i techniki szacowania nieruchomości dokonuje rzeczoznawca majątkowy, uwzględniając w szczególności cel wyceny, rodzaj i położenie nieruchomości, przeznaczenie w planie miejscowym, stan nieruchomości oraz dostępne dane o cenach, dochodach i cechach nieruchomości podobnych.

2. W przypadku braku planu miejscowego przeznaczenie nieruchomości ustala się na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

3. W przypadku braku studium lub decyzji, o których mowa w ust. 2, uwzględnia się faktyczny sposób użytkowania nieruchomości.”

Z kolei zgodnie z art. 151. 1. „wartość rynkową nieruchomości stanowi najbardziej prawdopodobna jej cena, możliwa do uzyskania na rynku, określona z uwzględnieniem cen transakcyjnych przy przyjęciu następujących założeń:

1) strony umowy były od siebie niezależne, nie działały w sytuacji przymusowej oraz miały stanowczy zamiar zawarcia umowy;

2) upłynął czas niezbędny do wyeksponowania nieruchomości na rynku i do wynegocjowania warunków umowy.

2. Wartość odtworzeniowa nieruchomości jest równa kosztom jej odtworzenia, z uwzględnieniem stopnia zużycia.

3. Wartość katastralną nieruchomości stanowi wartość ustalona w procesie powszechnej taksacji nieruchomości.”

Biegli zastosowali kryteria określone w powołanych powyżej przepisach. Zdaniem Sądu nie zasługiwał na uwzględnienie wniosków pozwanych, aby w oparciu o treść art. 5 kc obniżyć roszczenie o zachówek. Uprawnienie do z tytułu zachowku ma charakter prawa podmiotowego, stąd też na tle realizacji żądania uprawnionego może powstać problem oceny jego zachowania w płaszczyźnie nadużycia prawa podmiotowego(art. 5 kc). Zakres zastosowania tego przepisu powinien być jednak wąski, dlatego że ocena sądu, czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa podmiotowego, nie powinna pomijać, że prawa osoby uprawnionej do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych. Obniżenie wysokości do zachowku może więc mieć miejsce w przypadkach zupełnie wyjątkowych. Samo bowiem pozbawienie uprawnionego do zachowku korzyści ze spadku w drodze dziedziczenia jest dla niego okolicznością krzywdzącą i dolegliwą, a stanu tego nie powinno się jeszcze pogłębiać ograniczenie możliwości realizacji roszczeń z tytułu zachowku. Pozwani nie wskazali na żadne szczególne i wyjątkowe sytuacje, które by pozwalały sądowi na ograniczenie tegoż prawa przedmiotowego, które przysługuje powodowi. Należy zauważyć, że to zmarły E. M. nie wywiązywał się ze swoich obowiązków wychowawczych wobec powoda , jako jego ojciec.

Nie jest też zasadny wniosek pozwanych o rozłożenie zapłaty kwoty zachowku na raty. M. M. (1) i Z. M. otrzymali odszkodowanie za „wywłaszczenie” części działki położonej w Ł. w kwocie 125 000 zł. Kwotę tę winni zachować wiedząc o roszczeniu zgłaszanym przez powoda.

Odnosnie odsetek, należy stwierdzić, że do określenia daty wymagalności roszczenia z tytułu zachowku w judykaturze wypracowano pogląd, że do określenia terminu spełnienia świadczenia z tytułu należnego zachowku stosuje się art. 455 kc. Ustalenie terminu spełnienia świadczenia następuje więc w wyniku wezwania dłużnika do zapłaty. Pozwani znali zaś już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające racjonalnie ocenić zasadność i wysokość roszczenia z tytułu zachowku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Powód S. M. żądał zapłaty kwoty 293 660 złotych. Powód „wygrał” sprawę w 20%. Dlatego też w oparciu o treść art.100 kpc sąd stosunkowo rozdzielił te koszty, na które składały się wydatki na opinie biegłych w kwocie 6 653 zł(biegły B.) oraz w kwocie 5639 zł(biegły D.) oraz opłata

wniesiona przez powoda. Sąd przy ustalaniu wysokości zasądzanych kwot uwzględnił wysokość wpłaconych przez strony zaliczek.

Na podstawie art. 100 kpc sąd zniósł wzajemnie koszty zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku wniosły wszystkie strony:

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo, zarzucając błędne ustalenie, że przedmiotowe nieruchomości stanowiły współwłasność E. M. oraz pozwanej M. M. (1), a nadto naruszenie art. 991 kc, przez błędne wyliczenie zachowku oraz ustawy z dnia 23 kwietnia 1967 r. przepisy wprowadzające Kodeks cywilny, art. LI., w zw. z art. 924 i 925 kc, przez błędne wyliczenie zachowek na stan z jego otwarcia.

W uzasadnieniu powód podkreślił w szczególności, że postanowienie sądu o zleceniu sporządzenia Informacji z pominięciem stanu prawnego spadku z dnia jego otwarcia, tutaj decyzji o warunkach zabudowy z dnia 10.01.2011 r., jest bezwzględnie nieważne. Informacje te wraz z załącznikiem Operat Szacunkowy stanowią dowód nadużycia władzy sądowniczej. Zlecenie sporządzenia Informacji jest wbrew kontrydiktoryjności. Cel wyceny jest sprzeczny z ustawą, gdyż art. 924 i 925 kc nie pozwalają go realizować, gdy pomijany jest stan nieruchomości z dnia otwarcia spadku. Uznanie, przez sąd, wartości dowodowej „informacji” z dnia 5 marca 2015 r. odbyło się w bezprawnym naruszeniu dowodowości: Opinii z 15 września 2014 r. i Opinii uzupełniającej z 21 listopada 2014 r. Nadto powód odniósł się krytycznie do opinii biegłego o uzasadnienia Sądu I Instancji.

Pozwana M. M. (1) zaskarżyła wyrok w części zasądzającej kwotę 30.000 zł zarzucając obrazę:

1/ przepisów postępowania, a to art. 328 § 4 kpc w zw. z art. 993- 995 kc polegającą na sporządzeniu przez Sąd Okręgowy uzasadnienia wyroku zawierającego braki w ustaleniu stanu faktycznego, a to w szczególności co do składu i wysokości majątku spadkowego E. M., kwoty rozliczonych długów spadkowych, wysokości stanu czynnego spadku, braku wyjaśnienia w jaki sposób Sąd Okręgowy ustalił kwotę 59.365,00 zł jako należną powodowi tytułem zachowku - nie pozwalające skarżącej na ustosunkowanie się do wyliczeń sądu;

2/ obrazę art. 1034 § 2 kc polegającą na ustaleniu solidarnej odpowiedzialności pozwanych za zapłatę zachowku, podczas gdy z uwagi na dokonany dział spadku odpowiedzialność winna być ponoszona w stosunku do wielkości udziałów w spadku 3/ obrazę art. 363 § 2 kc polegającą na zasądzeniu odsetek począwszy od dnia sporządzenia przez powoda pozwu, gdy odsetki winny być zasądzone od dnia wyrokowania, gdyż dopiero w toku postępowania na podstawie opinii biegłych została ustalona wartość spadku.

Podnosząc powyższe zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od M. M. (1) i Z. M. na rzecz S. M. kwoty po 14.419,40 zł każdy wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, ewentualnie o uchylenie sprawy do Sądu pierwszej instancji celem ponownego rozpoznania.

Pozwany Z. M. zaskarżył wyrok w części przekraczającej zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 14.906,32 zł. Zarzucił naruszenie:

1/ naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 1034 § 1 k.c. przez jego niezasadne zastosowanie, w sytuacji gdy spadkobiercy-pozwani dokonali działu spadku a ich odpowiedzialność za długi spadkowe od tej chwili nie ma charakteru solidarnego a stosunkową do wielkości udziałów;

- art. 455 k.c. i 481 § 1 k.c. poprzez błędną interpretację i nieuwzględnienie, że stan opóźnienia w niniejszej sprawie należy ustalić z uwzględnieniem okoliczności sprawy, a o stanie opóźnienia można mówić wówczas, gdy zobowiązany zna już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające na racjonalną ocenę zasadność i wysokość zgłoszonego roszczenia z tytułu zachowku, a pozwany nigdy nie negował roszczenia co do zasady;

2/ naruszenie prawa procesowego, a to:

- art. 328 § 2 k.p.c, poprzez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku w sposób nie odpowiadający prawu, a to poprzez istotną sprzeczność sentencji wyroku z uzasadnieniem w zakresie ustalenia należnego powodowi zachowku, a to przyznanie mu kwoty 59.365 zł która to kwota nie stanowi ilorazu wartości spadku (minus koszty pochówki i nakłady) z połowa udziału spadkowego jaka przypadłaby powodowi w przypadku dziedziczenia ustawowego, a iloraz całej wartości majątku wspólnego małżonków z połową udziału spadkowego jaka przypadłaby powodowi w przypadku dziedziczenia ustawowego oraz brak ustalenia w zakresie wartości spadku, co spowodowało zasądzenie na rzecz powoda kwoty dwukrotnie wyższej niż wynikająca z pozostałych ustaleń sądu

3/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I Instancji z treścią zebranego w sprawie materiału wskutek naruszenia przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c, które to mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- nieprawidłowe ustalenie, że między pozwanymi istnieje solidarność dłużników,
- błędne wyliczenia w zakresie przysądzonych zachowku,
- niezasadne obciążenie pozwanych odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Mając na uwadze podniesione zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez zasądzenie od Z. M. kwoty 14906,32 zł na rzecz S. M. z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności orzeczenia i obciążenie powoda S. M. kosztami procesu w całości za obie instancje.

Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji, zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest w całości bezzasadna, a apelacje pozwanych zasługują na uwzględnienie tylko w zakresie rozdzielenia zasadzonej kwoty według części w jakiej uczestniczyli w dziale spadku. Zgodnie z art. 1034 § 2 k.c. z uwagi na dokonany dział spadku odpowiedzialność pozwanych za zachówek winna być ponoszona w stosunku do wielkości udziałów w spadku

Sąd I Instancji w niniejszej poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, poza okolicznością o pochodzeniu środków pieniężnych na zakup przedmiotowych nieruchomości w rezultacie błędnie zastosował prawo materialne przyjmując, iż nieruchomości te stanowiły współwłasność zmarłego E. M. oraz pozwanej M. M. (1).

Tylko w tym zakresie Sąd Apelacyjny czyni odmienne ustalenie faktyczne, a mianowicie: Środki na zakup przedmiotowych nieruchomości w J. i Ł. stanowiły darowiznę na rzecz E. M. ze strony jego braci B. M., M. M. (5) oraz W. M. (dowód: zeznania świadka B. M. – k.109-111, częściowo akt notarialny z z 8.11.1985r)

Pozostałe ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I Instancji, w tym również w zakresie stanu i wartości przedmiotowych nieruchomości na datę orzekania, Sąd Apelacyjny przyjmuje za swoje. W konsekwencji zaskarżony wyrok odpowiada prawu, mimo częściowo błędnego uzasadnienia.

Zeznania świadka B. M. – brata E. M. - w ocenie Sądu Apelacyjnego zasługują na wiarę. W. na to następujące bezsporne okoliczności. E. M. rozwiódł się z pierwszą żoną w 1982r. Zobowiązany został do płacenia alimentów na rzecz trzech małoletnich synów. Z pozwaną zawarł związek małżeński 10 sierpnia 1983r. Alimentów nie płacił, co było przyczyną składania zawiadomień prokuratora przez była żonę D. M. (1) o popełnieniu przestępstwa niealimentacji. Ostatecznie wyrokiem z dnia 19 lutego 1987r Sąd Rejonowy w K. warunkowo umorzył postępowanie karne zobowiązując oskarżonego do wyrównania szkody przez zapłatę zaległych alimentów (pisma D. M. (1), protokoły i wyrok z 19.02.1987- k. 78-95. Fundusz Alimentacyjny zgłaszał roszczenia windykacyjne do E. M. (pismno ZUS – k.73). E. M. wziął bankowy kredyt w kwietniu 1990r (pismo E. M. – k.72). Firma (...) przeżywała trudności finansowe wskutek nieotrzymania zapłaty za wybudowanie zbiorników wodnych dla J. (zeznania świadka B. M.).

Zważywszy na powyższe okoliczności oraz na fakt, że zakup wszystkich czterech działek na granicy J. i Ł., stanowiących jeden kompleks nastąpił na podstawie umowy sprzedaży i warunkowej umowy sprzedaży z dnia 8 listopada 1985r i wtedy zapłacona została cała cena za wszystkie działki (350.000 zł starych złotych) (k.69-70) zeznania świadka B. M. są wiarygodne. Pozwana nie twierdziła by sama posiadała oszczędności lub znaczne dochody, więc należy przyjąć, że okres około dwóch lat jaki upłynął od zawarcia małżeństwa nie pozwalał w takich okolicznościach zebrać kwoty potrzebnej na zakup tych nieruchomości.

Darowizna została dokonana przez braci na rzecz brata, a więc stanowiła jego majątek odrębny. W tej sytuacji – w niniejszej sprawie – są podstawy do przyjęcia, że na zasadzie tzw. surogacji, majątek nabyty za środki pochodzące z majątku osobistego (poprzednio odrębnego) nadal stanowi majątek osobisty. W myśl art. 33 k.r.o. i op. do majątku osobistego każdego z małżonków należą między innymi: przedmioty majątkowe nabyte przez darowiznę, chyba, że darczyńca inaczej postanowił (pkt 2) oraz przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego (pkt 10). Z okoliczności sprawy nie wynika, aby bracia E. M. chcieli obdarować również bratową.

Kupującym przedmiotowe nieruchomości był E. M.. Oświadczył on, iż nieruchomości te nabywa za środki pochodzące z majątku dorobkowego z żoną M. M. (1). Oświadczenie to - odnoszące się do sfery faktów, a nie treści umowy sprzedaży nieruchomości – w świetle przytoczonych wyżej okoliczności – nie jest zdaniem Sądu wiarygodne. Nadto z materiału dowodowego nie wynika, aby E. M. otrzymał od swoich rodziców jakiś spadek, czy choćby zachówek więc darowizna braci mogła mieć dodatkową motywację, aby wesprzeć brata w trudnych dla niego chwilach.

Oświadczeń o faktach zawartych nawet w akcie notarialnym nie dotyczą ograniczenia dowodowe z art. 74 § 1 k.c. czy art. 247 k.p.c. Oświadczenie takie mogło być spowodowane np. relacjami osobistymi z pozwaną, obawą przed egzekucją zaległych alimentów lub rozliczeniami z rodziną macierzystą.

Pozostałe zarzuty apelacji powoda, zwłaszcza odnoszące się do niewłaściwej wyceny przedmiotowych nieruchomości są bezzasadne. Powód przecenia znaczenie decyzji WZ (warunków zabudowy) i nie uwzględnia obowiązujących zasad ustalania wysokości należnego zachowku. Podstawę wymiaru zachowku stanowiła czysta wartość spadku, będąca różnicą pomiędzy jego stanem czynnym, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku według ich stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku, a jego stanem biernym, czyli sumą wszystkich długów spadkowych.

Uznanie jako kryterium cen obowiązujących w chwili orzekania o zachowku, gwarantujące uprawnionym do jego otrzymania uzyskanie realnej korzyści z tego tytułu (i możliwe do wyegzekwowania) zostało zaakceptowane w judykaturze. O cenie nieruchomości rynkowej, możliwej do uzyskania na dzień ustalania zachowku decyduje w realiach obrotu nieruchomościami jej przeznaczenie w aktualnym planie zagospodarowania przestrzennego lub z jego braku w akcie zastępczym decydującym o możliwości np. uzyskania pozwolenia na budowę konkretnego obiektu lub innego wykorzystania działki. Aktualnie w J. obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy J. przyjęte uchwałą nr (...) rady Miejskiej w J. z dnia 30 czerwca 2011 roku i stanowiące, że działki będące przedmiotem sporu, położone w miejscowości Ł. znajdują się na terenie określonym jako tereny o dominującej funkcji usługowej, tereny o równorzędnej funkcji mieszkalnej i usługowej. Działka położona w miejscowości Ł. oznaczona nr ewid. (...) na długości ok. 250 m od strony południowej położone są w obszarze oznaczonym symbolem U – tereny o dominującej funkcji usługowej, a w pozostałej części w obszarze oznaczonym M/U – tereny o równorzędnej funkcji mieszkalnej i usługowej, zaś działka (...) znajduje się na długości ok. 160 m od strony północnej w obszarze oznaczonym symbolem M/U - tereny o równorzędnej funkcji mieszkalnej i usługowej, a w pozostałej części w obszarze oznaczonym symbolem U- tereny o dominującej funkcji usługowej.

Decyzja WZ o warunkach zabudowy z 10.01.2011r wydana na zlecenie M. Z. stała się nieaktualna. Z prawnego punktu widzenia, decyzja taka nie jest nawet promesą na uzyskanie pozwolenia na budowę supermarketu, a tym bardziej nie stanowi pozwolenia. W każdym razie zasada stosowania cen z chwili ustalania zachowku, nie pozwala zastosować ewentualnej ceny ze stycznia 2011r opieranej jedynie na wstępnym zainteresowaniu inwestora handlowego. Zatem druga opinia biegłego sądowego W. D. jest rzetelna, uzasadniona obiektywnie i realnie oddająca

wartość przedmiotowych nieruchomości. Sąd w całości podziela argumenty Sądu I Instancji co do oceny tej opinii, jak również dowodów i ustaleń dotyczących nakładów na nieruchomość Z. M. (11.570 zł) oraz długu spadkowego pokrytego przez pozwaną M. M. (1) na nagrobek i częściowo na pogrzeb (10.200 zł).

Z uzasadnienia Sądu I instancji wynika, że obliczenie zachowku przedstawia się następująco: Wartość spadku wynosi 655.999 zł (205.499 zł plus 450.500 zł). Po odjęciu nakładów pozwanego i długu pozwanej niepokrytej zasiłkiem ZUS substrat spadku wynosi w zaokrągleniu 633.227 zł. Powodowi należy się 3/32 tej sumy, czyli 59.365 zł. Zarzuty pozwanych co do nieuwzględnienia nakładów pozwanego czy kwot wydatkowanych przez pozwaną nie są uzasadnione.

Sąd Apelacyjny akceptuje to rozliczenie jak zgodne z prawem i sprawiedliwe.

Nie ma podstaw do stosowania art. 5 k.c. Powód nie nadużywa swojego prawa żądając przysługującego mu roszczenia. Zachówek stanowi dla niego wymierną rekompensatę za opuszczenie rodziny przez ojca w okresie dziecięcym.

Zasądzona kwota nie jest też zbyt duża w świetle wartości majątku spadkowego. Pozwani mogą zbyć część działki przeznaczonej pod budowę, aby wywiązać się z zobowiązania. Powinno to być tym łatwiejsze, że jak wynika z zeznań świadka B. M. pozostali bracia powoda otrzymali już darowizny od ojca, które podlegają zaliczeniu na zachówek. Pozwani mogą również skorzystać z ofert instytucji kredytowych celem niezwłocznego zaspokojenia roszczenia powoda.

Również zarzuty co do zasądzonych odsetek nie mogą się ostać. Pozwani nie zastosowali się do tego wezwania, a tym samym powód uzyskał uprawnienie do naliczania odsetek za opóźnienie na podstawie art. 481 § 1 w zw. z art. 455 kc.

Biorąc pod uwagę przedstawione argumenty, oddalono wszystkie trzy apelacje na podstawie art. 385 k.p.c.

Biorąc pod uwagę, że apelacja powoda oraz apelacje pozwanych okazały się – poza niewielkim zakresem - bezzasadne Sąd Apelacyjny zniósł wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego na podstawie art. 100 k.p.c.

SSA Regina Kurek SSA Wojciech Kościółek SSA Józef Wąsik